చాండాలిక

రంగం 1

(ఒక పల్లె సమీపం. దూరంలో గుడిసెలు, ఒక బావి, బావి ప్రక్క ఒకటి రెండు కుండలు, ఒక బండ, బండనానుకుని కాలిబాట. వైశాఖం. మధ్యాహ్నం, నిప్పులు చెరుగుతున్న ఎండ.

ప్రవేశం చాండాలిక, పద్దెనిమిదేళ్లు, వేకువలోని ఎర్రదామర మొగ్గ. విచ్చీవిచ్చని దశ, ఒక చేతిలో చేద.

కాళ్ళు కాలుతున్నాయి. అంగలు వేసుకొంటూ నడిచిందామె. బావిని చేరింది. చెట్టు నీడలో నిలిచింది. చాలీ చాలని నీడ. చుట్టూ ఎండమావులు. బావి ప్రక్క కుండ. కుండపై చేద వుంచింది. ఏదో ఆలోచన. చుట్టూ చూచింది. ఎన్నడూ లేని మండు టెండ ! పండగ జేసుకొంటున్నాడో యేమో సూర్యుడు, పగలబడి నవ్వుతున్నాడు !)

చాండాలిక :

ఏమిటో ఈనాడు తామరల రేడు,
ఎందుకో అంత మీసము త్రిప్పుతున్నాడు !
చీకట్లు కాకులై చింతలలో దాగియును,
ముప్పు గొంతుక బట్టి రొప్పుతున్నాయి.

శత్రు తామసము గెల్చిన లోక బాంధవుడు
సంతృప్తిగనక, పెట్రేగె నేలనొ నేడు !
ఇంకేమి మిగిలెనో? ఇక దేని గాల్చునో ?
ఈ పేట గూడ బూడిద జేసి పోవునో !

పొగలు చిమ్ముచు మండిపోవుచున్నది నేల !
పగలు లోకపు రొమ్ముపై కుంపటయ్యెనే !

అతగాడీ కాట కావచ్చు నిప్పులతొ,
అడుగంటిపోవుచున్నది ప్రాణికోటి !

(ఒకొక్క చేదే తోడి. చుట్టూ వున్న మొక్కలకు చిమ్ముతున్నది. కుండలో ఒక చేద, చెట్లకొక చేద ! దీనంగా చూస్తున్నది వాటి వైపు.)

చాండాలిక :

కన్నబిడ్డల వోలె కరుణతో లోకాల
గావవలసిన రేడె క్రూరుడై చెలరేగ,
ఎన్ని చేదల నీరు సేద దేర్చగ గలదు ?
ఎంత కన్నీరు కష్టము తీర్చ గలదు ?

తల క్రిందులుగ తపము చేసి, చేసి, తపించి
తపసి పక్షులు గడించిన దేమి తుదకు ?
నేలబడిపోవుచున్నవి పండుటాకులై !
నెత్తురులు నించుచున్నవి కనుల మోదుగలు !

మిత్రుడని నమ్మి నీ మృదు కరమ్ముల లోన
మేను వాల్చిన అమాయక లోక మోయి !
చాలు నిక,. నీ కాల్చుకొని తినుట చాలించి,
చల్లగా ఇవె నీళ్ళు త్రావి పోవోయి !

(కుండలోని నీళ్లు దోసెడు తీసి సూర్యుని కేసి చల్లుతుంది. అవి అప్పుడే రంగంలో ప్రవేశించిన ఆనందుడి మీద పడతాయి. అతడు ఉల్కిపడి, ఆగి, ఆ చల్లదనానికి సేద దీరి, నిట్టూర్చి, ఒక చెట్టు నీడను నిలుస్తాడు. బాగా ఎండదెబ్బతిన్న బాటసారి. బౌద్ధ సన్యాసి అతడు. పాతికేళ్ళుంటాయి. ఈ సంఘటనకు చాండాలిక నివ్వెరపోతుంది. తాను రమ్మన్న సూర్యుడు వాస్తవంగానే దిగి వచ్చాడనుకొన్నది ముందు. నీళ్లు అతనిపై

పడ్డందుకు నొచ్చుకొన్నది తర్వాత. తోచక, అంజలి ఘటించి నిలబడింది. ఆనందుడి దృష్టి నీళ్ళ మీద వుంది. దోసిలి పట్టాడతడు--)

ఆనందుడు :

ధర్మరూపిణి ! జీవన దాయిని ! నిను
బుద్ధదేవుడు నిత్యము ప్రోచుగాత !
గొంతు ఆర్చుక పోయెను, కొంచెమిట్లు
నీళ్ళు పోయుము, ప్రాణాలు నిల్పు త్వరగ !

(నిజంగా ఆశ్చర్యపోయిందిప్పుడామె ! తాను చండాల కన్య. అంటరానిది ! అతడు బౌద్ధుడు ! ఆ సూర్యుడి కంటె గొప్పవాడు ! అట్టి వాడికి తాను నీళ్ళు పొయ్యడమే? ఎంత పాపం ! పొయ్యకపోతే - అతడు వడగొట్టి ఆ తపసి పిట్టల్లా -- ఆ పైని నూహించలేకపోయింది. వణికి పోయింది. ఉన్నట్టుండి, ఏమిటీ ఉపద్రవం ! అతడు మళ్ళీ అడిగాడు --)

ఆనందుడు :

నీళ్ళు పోయవా ? ఏల కన్నీళ్ళు నింతు ?
నీళ్ళు నమలుచు ఎందుకు నిల్తు వట్లు ?
ప్రాణములు పోవునేని పాపమగు నీకు;
ఏమి టాలోచనము? పోయవేల నీళ్ళు ?

చాండాలిక :

పోయనా నీళ్ళు ? ఎందుకు పోయనో ప్రభూ ?
నా అసువులే పోయగలను నీ దోసిట్లొ;
కాని -- నా కా యదృష్టములేదు, చండాల
కన్యనోయీ ప్రభూ ! పాపినోయీ ప్రభూ !

ఇది మైల బావి, నే మాల మాదిగ దాన,
ఇవి మైల నీళ్లు, నిను ముట్టు పెట్టను ప్రభూ !
నిన్ను చంపుకొని పాపము కట్టుకొనలేను,
నేరాలు చేసి దుఃఖము పెంచుకోలేను.

ఆనందుడు :

ఏమి టను చుంటివే బాల ? ఎవరు నీకు
మానవతకె వైరుధ్యము మప్పినారు ?
ఆర్తరక్షణ పాపమా ? అంబువులకు
మైలయా ? సాధు జనులు చండాలు రగున ?

నేను మనిషిని, మనిషివి నీవు; మనము
బోధి సత్త్వుని విశ్వైక బుద్ధిజులము;
ఇర్వురము ఒక్కటే భేదమేమి లేదు;
భేద మెంచుట పాపం బెంచుకొనుట.

నీళ్ళు -- ఏ బావి వైనను నీళ్ళు నీళ్ళె;
సేద దేర్చును ఎవరు పోసినను గాని;
నేరముల నేరమౌ ఆత్మనింద మాని,
చేద బట్టుము ! ఆత్మను చేదుకొమ్ము !

(ఆమె కన్నులు మెరిసినై. పెదవి వికసించింది. ముఖం తేజో వంతమైంది. చేద అందుకొని, చేది, ఆనందుని దోసిట్లో నీళ్ళు పోసింది. అతడు గడగడ త్రాగేశాడు. ఎంత దాహం గొన్నాడో ! చేదతో పాటు, తన హృదయాన్ని కూడ దోసిట్లో వంచేసిందామె -- జాలితో ! అతడు సేదదీరి, ఆకాశం కేసి చూసి, బుద్ధం శరణం గచ్ఛామి అనుకొంటూ, ముందుకు సాగిపోబోయి, స్ఫూర్తిగొని ఆగినాడు --)

ఆనందుడు :

నిఖిల జీవనమును నిల్పు నీ కరముల
జీవనము నాకు దయచేసె జీవనమ్ము;
జీవ దుఃఖ తమ స్సూర్యదేవుడైన
శాక్య మునికి నిన్ మించిన సత్య మెవరు ?

నీ కులమ్మున జన్మించి, లోకమెల్ల
పూజగొను అరుంధతి మోద మొసగు నీకు ;
బ్రతుకు ముందుకు నడుపు అబాధితముగ,
గాఢ సంతమసము నుండి గట్టు జేర్చు

బైట వెలు గెంతయున్న లాభమ్ము లేదు,
లోన చీకటియున్న; నీ మానసమ్ము,
దివ్య దీపాలయమ్ముగ తెలిసికొమ్ము,
బైట చీకటియున్నను బాధ లేదు.

మానవుడు బుద్ధుడై, ధర్మ మార్గమందు
సక్తుడై, ఏక సంఘాన స్వస్థుడై, వ
సించు కాలము నిన్ను పూజించ గలదు;
తెలిసికొని నిన్ను నీవు --వర్తింపు, మబల !

(ఆశీర్వాదించి, ముందుకు నడిచిపోతాడు. మంత్ర ముగ్ధ అయిపో యిందామె. కనుమరుగయ్యేంత వరకు అతణ్ణి అనుసరించాయి ఆమె చూపులు. తర్వాత అతని అడుగుజాడల్ని ఆరాధించుకొంటూ తిరిగి వచ్చాయి. అతని పాదధూళి తీసుకోలేక పోయింది. పథధూళి తీసుకొని ధరించింది. మత్తుగా ఆ బండమీద కూలబడి, యోచనలో మునిగి పోయింది.)

రంగం 2

(అదే రంగం. కొంచెం తేడాతో చాండాలిక ప్రవేశిస్తుంది. మొదటి రంగంలో వలెనే ఇప్పుడామె ముఖంలో మెరుపుంది. ఆలోచన వుంది. అన్వేషణ వుంది. మాటి మాటికి దారికేసి, దూరంలోకి పరికిస్తూ వుంది. నీళ్ళ తోడి అటూ ఇటూ చిమ్ముతూ వుంది మధ్య మధ్య.)

చాండాలిక :

మనిషినట నేను ! నా మానసము లోన
మిరుమిట్లు గొల్పినది మెరుపేదో మెరిసి !
ఏమిటో కనిపించి, ఇటె మాయమయ్యె,
మనుషులేనట ఎల్ల మాల మాదిగలు !

చిత్తాన పేరిన చీకట్లు చిలికి,
విజ్ఞాన మను వెల్గు వెన్నను తీసి
కొంచెమైనను నోట ఉంచుకోకుండ
ఎచటికి పోతివో ! ఎందుకో తొంద్ర !

అంటు నీళ్ళను త్రావి, అమృతమే కురిసి,
ప్రవి ననుతీకరించిన ఓ మహాత్మ !
గంగాంబు ధారనై కాచుకొనియుంటి.
వేళ దాటిన గాని వేంచేయ వేల !

(నిన్నటివేళ దాటింది, నిజమే ! ఆనందుడింకా రాలేదు -- ఆ దారికి? ఎందుకు రాలేదో ? వస్తాడో రాడో ! పైకి చూచింది -- సూర్యుని వంక. దారి దూరంలోకి పరికించి, నిట్టూర్చింది.)

చాండాలిక :

మంచి ముత్తెపు చిప్ప మాదిరిగ అందమౌ
చిరుమబ్బు గొడుగు పట్టిరి దూరమందెవరొ !
వచ్చు కాబోలు నా రాజు !
ఆనంద
మిచ్చు కాబోలు ఈ రోజు !

మార్గమ్ము చివరలో, మరము దరిదాపులో,
ధూళి రేగెను ! పాద ధూళి వెన్నెలగాసె !
బైలుదేరెనొ యేమొ రేడు !
అతని
పాదాలు వదల నీ నాడు !

లోకంపు లోతులో, చీకట్ల గుడిసెలో
బూజు పట్టిన వీణ పుణ్యమిక పండునా ?
మేఘాలు కరదు గట్టేనా ?
ఇంక
మేరువులు కరగి పారేనా ?

(మరీ మరీ చూస్తుందటు కేసే. ఆనందుడు వస్తున్నట్టున్నాడు ! వదనంలో ఉత్సాహం వెలిగింది. ఎంతో ఆశగా వొళ్ళంతా కళ్ళుచేసుకొని చూస్తున్నదటుకేసి ! క్రమంగా వికాసం తగ్గిపోయింది. ముఖపద్మం ముడుచుకు పోయింది ! ఎవరూ రావడం లేదా ? అది వట్టి నీడ, గాలి దుమారం మాత్రమేనా ?)

చాండాలిక :

గాలి మాత్రమై ఆశలు
ధూళి రేపి పోయెనే ?

నీడ మాత్రమై కోరిక
నిజము గాక పోయెనే ?

క్షణములోన జొన్నచేను
చవిటి నేల యయ్యెనే !
యమున లాగ పొంగిన యెద
యడారియై పోయెనే ?

ఈ యెడారిలో పుట్టిన బావికి
ఇంతకన్న ఎక్కువ లభించదా ?
ఇంత కాలమును ఇంక కుండ జీ
వించి యుండుటే గొప్ప భాగ్యమా ?

తోడుచుంటి, పోయుచుంటి, తరగని
తోయము, ఆయము తరగి పోవగా !
నీ దోసిలిలో వంచిన చేదెడు
నీటికి ముడివడ్డది నా ప్రాణమే !

క్షణం చాలు, క్షణం చాలు
గతిని తెల్ప, బ్రతుకు నిల్ప,
గతిని తెల్పి బ్రతుకు నిల్పి,
కొలుచు కొనగ కలిసి రావె ?

ఎందుకు వచ్చావీ దారి కసలు ?
ఎందుకు తట్టావీ బండ నొసలు ?

నిదురిస్తూ పడివున్నది గుండె బండ
కదిపా వెందుకు దాని కోరిక కొసలు ?

అది మేల్కొని, మెత్తనై, తీగ సాగి
ఆశ్రయం కోసం కై సాచగా --
అందక సాగిపోయా వెందుకు ?
సందలడి పోతున్నా, రావా యిక ముందుకు ?

మళ్ళీ నిద్రపోనా ? ప్రభూ !
పొద్దు పొడిచినా చీకటేనా బ్రతుక్కి ?
మేల్కొల్పిన పుణ్యం నీ కేది ?
మేల్కొన్న ఫలితం నా కేది ?

(కాసేపు బండపై విచారిస్తూ కూర్చున్న దామె -- ఇక అతడు రాదన్న నిస్పృహతో, వియోగం అగ్నిలా రగల సాగింది. దహించి వేస్తున్నదది ఆమె హృదయాన్ని.)

చాండాలిక :

నీ విక రావని తెలుసు,
అయినా -- వస్తావేమోనని ఆశ ?
మొన్న రాలేదా ?
అలాగే వస్తావని !
అయినా, ఎందుకు రావాలి నీవు ?
ఎందరో నా వంటి జీవులు --
చేదెడు నీళ్లు నీ దోసిట్లో పోసి తరించాలని
ఏళ్ల కొలదీ ఎదురు చూచే జీవులు !
ఎందరో నా వంటి జీవులు !

అందరినీ మేల్కొల్పాలి నీవు !
అందర్నీ అనుగ్రహించాలి నీవు !
అందరిలో నే నాకృతిని.
అందులోనూ చాండాలిని !
జగాలు పాలించే ప్రభువ్వు నీవు;
చాండాలిక గుర్తా నీకు ?
నీ విక రావని తెలుసు.
అయినా, వస్తా నేమోనని ఆశ !
గుడిసెకు పోదామని వుంది.
ఈ లోగా వచ్చి పోతావేమోనని భయం !
నిన్ను నే చూడకుండా వచ్చి పోతే --
నన్ను నే చూచుకోలేను తర్వాత.
ఎవరో వస్తున్నాడు !
వస్తున్నావా, ప్రభూ !
వస్తున్నావా, మళ్లీ ఇంత కాలానికి ?

(లేచి ఎదురు నడిచి, కళ్ళు నలుపుకొని, తేరి చూచి, దిగాలుపడి, పడిపోతుంది నేల మీద)

రంగం 3

(మరి కొంచెం భేదంతో అదే రంగం. సాయంకాలం. మాలి ప్రవేశిస్తుంది. చాండాలిక తల్లి ఆమె. కార్మిక స్త్రీ. పెద్దబొట్టు. వదులుగా దువ్వి జారుముడి వేసుకొన్నది. ప్రసన్న వదనం, తీవ్ర దృక్కులు. ఒక చేతికి గాజులు. ఒక చేతికి జపమాల. ఆ మాల మాదిగ పేటకు రాణివంటిదామె. ఏదో దిగులుగా ఎవరినో వెతుకుతూ వచ్చింది రంగంలోకి. రంగం కొంచెం మసకగా వుంది.)

మాలి :

ఏమైపోయిందో బిడ్డ ?
ఇంకా గుడిసెకు చేరలేదు చీకటి పడ్డా !
అమ్మా !
ఎక్కడున్నావే, తల్లీ ?
ఎందుకు చస్తావే, అలా, కుళ్లి ?
కొంత కాలంగా --
మతి మతిలో లేదు చిట్టికి !
కాలి పోవాలని బుద్ధి పుట్టిందీ కట్టెకి !
ఎన్నాళ్ళ నుంచో ఎదురు చూస్తున్నా నిది.
అప్పటి కయ్యిందీమె ఆడది !
రాజే రమ్మంటే రా నన్నది--
ఏ భగవంతుణ్ని వలచిందో ఇప్పు డిది !
పోనీ-- ఎవడో ఒకడు.
అంతే చాలు--మతి మళ్లింది దీనికి.
అమ్మా !
అమ్మా !

(మాలి ఇటూ అటూ పిలిచింది. ఆ చాటున బండనానుకొని పరధ్యానంలో మునిగిపోయి వున్న చాండాలిక ఉలిక్కిపడి లేచి, తల్లి ఎదటికి వస్తుంది -- మెల్లగా, తలవంచుకొని. ఆమెను దగ్గరగా తీసుకొని పరికించి చూస్తుంది.)

మాలి :

చిక్కిపోయింది బిడ్డ !
మాయదారి పనుల్లో పడి --
చూచుకోలేకపోయా నీ చెడ్డ !
ఏమిటే, తల్లీ ! నీ బెంగ ?
ఎందుకు దాస్తావే నా దగ్గర, దొంగా ?
కాలేక పోయావులే ముర--
ఇప్పు డెవరే నీ మనస్సు దొంగిలించిన దొర ?
రాజు నే తృణీకరించిన నిన్ను
ఇప్పుడిలా చేసిందేమే-- మిన్ను !

చాండాలిక :

నిద్ర పోతున్న పులి పిల్లను
కొట్టుకు పో జూచిన వేటగాడే ఆ రాజు;
యౌవన తైలంలో ఉడికిన గుండె కాయల్ని
అందంలో నంజుకు తింటారే వాళ్లు !
తింటారు వాళ్లు--
తిన నివ్వరు మనల్ని !
ఎందుకే గతం తవ్వుతా విప్పుడు ?
అవుతున్న దేదో చప్పుడు !
మంచు దిబ్బల యెడారిలో
మణగి పోయిన హిమానీ కుమారిని

తట్టిలేపి, దిక్కు చూపిన
దయా సముద్రుని అడుగుల చప్పుడు !
నా గుండెల్లో--
అదే చప్పుడు !

మాలి :

ఎవరే ఆ దయలేని దయా సముద్రుడు
కిన్నెర వంటి నీ హృదయాన్ని పగిల్చి
దప్పు కట్టి, తిరుగుబాటు
దండోరా పలికిస్తున్న భౌతికుడు ?
మన యింటా, వొంటాలేని అవినయాన్ని
నీలో రగిల్చిన విప్లవకారుడు--
ఎవడే ఆ దొర ?
నీ మనస్సును ఆ కట్టిన ఒర ?

చాండాలిక :

అయ్యో, అనకమ్మా, అలా !
జడమై పడివుండడమేనా వినయం ?
మేల్కొని, తలెత్తి ముందుకు వస్తే
తిరుగు బాటా అది ? నయం !

ఘనీ భూత చైతన్యపు
గడ్డ మంచు మన బ్రతుకు,
ఆత్మ భాను కరచాలన
అవబోధం కావిస్తే--
ఊగి, పొంగి, రేగి, దూకి

ఉరకలతో ప్రవహిస్తే--
విప్లవమైతే కానీ,
విజయ మదే మానవతకు !

మాలి :

మారి పోయావే, తల్లీ !
మంత్రం పెట్టాడే ఎవడో
లేకుంటే ఏమిటి ఆ మాటలు ?
కాకుంటే ఏమిటి ఆ చూపులు ?
ఏ గాలికి కదలని ఈల మొక్కలా
పాటలు పాడుకొంటూ
కాలం గడిపే నీ ప్రశాంత చిత్తాన్ని
చిగురాకు చేసేశా డెవడో !
ఛిద్రం చేసేశా డెవడో !
పనిపాటలకు చిన్నమై,
ప్రశాంతతకు నిలయమై
బ్రతికే మనం--

భరించలేం ఈ రకం భోగాలను !
కులం కుర్రాణ్నెవణ్నో పెళ్లాడి
కుటుంబాన్ని పెంచుకోక,
కోరికల్ని పెంచుకొని
గుండెదడతో చచ్చిపోయే
భోగులతో మనకు
పోటీ యెందుకే, తల్లీ !

చాండాలిక :

పెళ్ళేమిటే, నా మొఖం పెళ్లి?
పేడపురుగు పెట్టడం లేదటే పిల్లల్ని ?
అతడు చూపిన వెలుగులో చూస్తే
వట్టి గులకరాళ్ళేనే మన వూహ లన్నీ !
ఒకటే నమ్మా నిత్యం --
ఒకటే నమ్మా సత్యం--
అది-- నే నమ్మా "నేను!"
నేను మనిషి నన్నాడే ఆ భిక్షువు !
నన్ను నాకు చూపించాడే ఆ ప్రభువు !
నా చేతి నీళ్లు పుచ్చుకొని--
నాకు అమృతం ఇచ్చాడే ఆ స్వయంభువు !

మాలి :

భిక్షువు ? భిక్షువా ?
అయ్యో, ఎవరే ఆ భిక్షువు ?

చాండాలిక :

అతడేనే, అమ్మా అతడు !
సూర్యుడిలా ప్రకాశిస్తాడు ఎర్రగా.
చంద్రుడిలా నవ్వుతాడు చల్లగా,
ఏదో తీయని బాధలో
హృదయం కాలిపోతూ వుంటే
ఆ మంటలా వుంటా డమ్మా అతడు !
అమాయకంగా కనిపిస్తాడు --
ఆనందంలా వుంటా డతడు;

మనిషిని చేశాడు నన్ను--
మార్గం చూపలేదు నాకు !
అందుకనే వేచి వున్నా నిక్కడ
అతని రాక కోసం--
అతని ఆజ్ఞ కోసం !

మాలి :

నీవు చెప్పేదాన్ని బట్టి చూస్తే
ఆనందుడై వుంటా డతడు !

చాండాలిక :

ఆ పేరే బాగుందమ్మా అతడికి
అతడు కావాలే అమ్మా, నాకు !
కర్మం అంటూ, కాలం అంటూ,
మనుషులమే కా మనుకొంటూ,
ఊరి శివార్లలో
ఊడిగం చేసుకొంటూ
పురుగుల్లా బ్రతికే చండాలుడు కూడా
పూజా పుష్పాలే భగవానుడి కన్నా దతడు !
తరతరాల నైచ్యతమస్సును
తరిమివేశా డొక్క మాట నెరనుతో !
జ్ఞాన జ్యోతి అతడు--
జీవిత భాగ్య విధాత అతడు
అతడు కావాలే అమ్మా నాకు !

మాలి :

సన్యాసి కాదటే, అతడు ?

నీ కెందుకే అమ్మా, అతడు ?
ఆడవాళ్ళను కన్నెత్తి చూడ దతడు.
అగ్గిలాంటి వాడతడు !
ఎందుకు వస్తాడీ దారి కతడు ?
అయినా, ఎందుకు నీ కతడు ?

చాండాలిక :

ఎందుకో నాకు తెలీదు,
అతడు చెక్కిన శిల్పాన్ని నేను !
అతడే నా ప్రపంచం !
అలా అనిపిస్తున్నది నాకు !
ఆడా, మగా అనేది
అజ్ఞానం కాదటే, అమ్మా ?
అన్నీ వదలిన సన్యాసికి
అలాంటి భేదం లేదమ్మా !
మనిషికి భేదం వుంటే--
మన్నించ బడతాడు అజ్ఞానిగా,
సన్యాసికి భేదం వుంటే--
చస్తాడు నరకంలో మోసగాడుగా,
అత డలాంటి వాడు కాదే అమ్మా!
అతడు నాకు కావాలే అమ్మా !
ఆడదాని శరీరం కాదే కోరేది,
అంతరంగ మేదో వాంఛిస్తున్నది !
మేల్కొన్న మనస్సు దారి తెలియక
గిజగిజ కొట్టుకొంటున్నది !

మాలి :

కొబ్బరి చెట్టెక్కడం
దబ్బ గడ్డి కోసం అంటే
నవ్వులాటలకు కాదు--
నమ్మడానికే నటే, తల్లీ ?
అర్థం కావడంలేదు నీ మాటలు,
అపూర్వంగా వున్నాయి నీ వూహలు !
మునుపటి పిల్లవు కాదు నీవు,
ఏదో తెస్తావు కొంప మీదికి !
నిస్సంగుడా భిక్షువు.
నీ కోసం ఎందుకు వస్తాడు ?
వచ్చీ; నిన్నేం జేసుకుంటాడు ?
భిక్షవా తినడానికి ?
సరే, నీ యిష్టం--
ఎదురు చూడు, ఏంజేస్తాం?
ఎండమావుల కోసం పోయే జీవికి
ఎన్నటికీ లేదు విముక్తి,
వేసవి తెలి మబ్బును చూచి
విత్తనాలు పారపోసుకొన్నావ్ !
ఒక్క చినుకైనా దక్కే అదృష్టం పట్టాలని
దీవిస్తా, అంతే నే చేయగలిగింది.

(మాలి దీనంగా నిష్క్రమిస్తుంది. చాండాలిక ఆ దారివంకే చూస్తూ బండమీద చతికిల పడుతుంది.)

రంగం 4

(అదే రంగం, కించిద్భేదంతో. మధ్యాహ్నం ఇద్దరు రాజభటులు ప్రవేశిస్తారు. చెరొక వైపునుండి. దేన్నో వెతుక్కుంటూ ఆత్రంగా కనిపిస్తారు. ఇటూ, అటూ పరికిస్తారు. నిరాశతో పెదవి విరిచి చెరో వైపుకు పోతారు. తర్వాత చాండాలిక ప్రవేశిస్తుంది. చిక్కింది, కాని, చక్కగా వుంది పూర్వంకంటే.)

చాండాలిక :

లోకమెల్ల నా వలెనే
లోల నేత్రమా, ప్రభూ ?
ఎవరి కొరకొ వెదకుకొనుట
భువికి తప్పదా, ప్రభూ ?

ప్రకృతిలోని ప్రతిజీవికి
పైనమె పరమార్థమో !
సూర్యునికే నిలువరాని
కార్యమేమొ దిన దినము !
రవికైనా నలిగిన దొక
రాచ బాట కలదు--
శిలనై పడియుంటి నిందు,
చేరదు నా స్వామి !
రాజు వెదకు దేని కొరకొ
రాజ భటుడు వెదకు,
సన్యాసియు వెదకు నేదొ
చాండాలిక వెదకు !
వెదకుటయే బ్రతుకై ఈ
విశ్వమిట్లు సాగు--

సుఖదుఃఖపు టడుగులతో
చూపుమేర లక్ష్యముకై !
నీ లక్ష్యము నేనైతే
నీ విటు వత్తువు కానీ--
నా లక్ష్యము నీవై నపు
డేల వత్తు వీ దారికి ?

(కొంతసేపు ఆలోచిస్తూ కూర్చుని, లేచి)

నేనే బైలుదేరాలి నీ అన్వేషణలో,
ఎందుకో నీ కోసం నా కీ దిగులు ?
బహుశా- అమ్మ చెప్పినట్టు--
స్త్రీ భావం వున్నదేమో అడుగున !
స్త్రీ పురుషుణ్ని ప్రేమించి నట్టు
ప్రేమిస్తున్నా నేమో నిన్ను, ప్రభూ !
స్త్రీ పురుష భావాతీతుడివి నీవు,
సిద్ధుడివి నీవు.
కామ దృష్టి కాదు నాది.
ఒకసారి నిన్ను దర్శించాలి. అంతే;
దర్శించి, నీ కాళ్ళపై పడాలి. అంతే;
పడి, ప్రార్థించాలి నిన్ను, అంతే !
ఏమని ప్రార్థించాలో తెలియదు.
ఎందు కోసమో తెలియదు.
ఏమీ తెలియదు !
వెదకాలి నిన్ను
చూడాలి నిన్ను

తాకాలి నిన్ను
కలిసిపోవాలి నిన్ను--
అదే నా వాంఛ
అదే నాకు పరాసిద్ధి
స్త్రీ భావం వుంటుందా ఇందులో ?
నేను స్త్రీని కనుక --
వుంటే వుంటుంది !
వుంటే యేం ?
ఈ గాఢ వాంఛకు,
గాఢ నిద్రా నంతరం మేల్కొన్నప్పటి
ఈ క్షుద్బాధకు
హృదయాన్ని కాల్చి వేస్తున్న
ఈ మంటకు,
ఈ వేదనకు,
ఈ పరి దేవనకు
అదే కారణం కావచ్చు !
అయితే యేం ?
నీ కోసం--
నీలో నిర్వాణం కోసం--
పురుషుడే స్త్రీ అవుతున్నప్పుడు
స్త్రీ నైన నేను
స్త్రీగానే నిన్నారాధిస్తే యేం ?
నిన్ను దర్శించుకొని,
కర్తవ్యం నేర్చుకొని,
ఆరాధించు కొంటాను నిన్ను !

రావా ఈ దారికి, ప్రభూ ?
మరిచావా నన్ను, ప్రభూ !
నేనే రావాలంటే---
నీ మఠం అగ్నికుండం గద !
నీ మఠానికి మార్గం --- ఒక
వైతరిణీ నది కద !
రాలేను నేను --
రాగలవు నీవు !
ఒక్కసారి రావా, ప్రభూ,

(నిర్వచింపరాని దైన్యస్థితి ఆమెది. అంతలో లోగడ భటులు మరీ ఆత్రంగా ప్రవేశించారు -- అన్వేషణా దృక్కులతో)

మొదటి భటుడు :

దొరకదురా బాబూ , ఇక పిట్ట !
మాడి పోతున్నది నాకు పొట్ట !

రెండవ భటుడు :

పొట్ట కే మొచ్చె లేరా !
పోయినట్టే మన తల లిక !

మొ. భ :

ఔన్రా బాబూ ! కొత్తగా పెళ్ళయినోణ్ణి !
పెందలాడే రమ్మంది - కర్మ !

రెం. భ :

పదిమంది పిల్లలు గలోణ్ణి !
దిక్కులేక చస్తారు వాళ్ళంతా !

అంతా ఒక పిట్ట కోసం !
రాజుగారి ఒక పూట కూర కోసం !
ఒక్క ముద్దలో కూర కోసం --
రెండు తల లెగిరి పోతాయి !
రెండు సంసారాలు నాశమౌతాయి !

(ఈ లోగా వాళ్ళు చాండాలికను చూస్తారు. ఆమె కొంత ఎదరకు వస్తుంది.)

మొ.భ :

మాలి కూతురు కదట్రా అది ?
ఆ మంత్రగత్తె కూతురు కదట్రా అది ?

రెం.భ :

ఔన్రా అదే -- అదే !
ఈ మధ్య
ఎవడో సన్నాసిని వొలిచి
వాడి కోసం
మహా ఇదై పోతున్నదట !

చాండాలిక :

దేన్నో వెతుకుతూ, వేసారారు వీళ్ళు !
పాపం, మంచినీళ్ళు కావాలేమో !
అడగరు వీళ్ళు--
అంటు వీళ్ళకు !
మట్టిని బంగారం చేసే
మహాత్ములు కారు వీళ్లు --

బంగారాన్ని మట్టి చేసే
మానవ నామకులు వీళ్ళు !
అడిగితే పోస్తా నీళ్ళు --
అడిగి అవమానం తెచ్చుకోలే న్నేను.

మొ. భ :

మంత్రగత్తె కాదట్రా మాలి ?
మన పిట్ట నది తెచ్చిపెట్టగలదేమో !
అడగరా బాబూ ! అడుగు !
ఆపద గడిత్తే చాలు
ఏ మాల కూడైతేం ?

రెం. భ :

మంత్రాలకు మాల మాదిగతన మేంట్రా,
నాయాలా !
బేపనయ్యకీ అదే మంత్రం
మాదిగయ్యకీ అదే మంత్రం
బెమ్మ దేవుడి నోటి తుంపర్లే
వీళ్ళ రెండు నోళ్ళలోవీ !
మంత్రాలకి పెట్టింది పేరు
మాలే నట్రా !
మహారాజుకే హడలు ఇదంటే !
చండీ !
ఓ చండీ !
రా అమ్మా, ఇలా !
మీ అమ్మెక్క డుందో కాస్త చెప్పు !

చాండాలిక :

ఎందుకు మా అమ్మ ?
మీకు ?

రెం.భ :

పనుందే -- కొంచెం
పనుంది !

చాండాలిక :

నీళ్ళు తాగితే -- చెపుతా !
ముందు నీళ్ళు తాగితే -- చెపుతా !
మీకు చెప్పవచ్చో, లేదో--
నీళ్ళు తాగితే, చెపుతా !

మొ. భ :

తాగుదాం రా , బాబూ !
తర్వాత బంగారప్పుల్లతో
నాలుక గీసేకు కుందాం !
ప్రాయశ్చిత్తం చేసేసుకుందాం !

చాండాలిక :

తర్వాత బంగారం కత్తితో
పొట్టలో పొడిచేసుకుందురుగాని,
బంగారం లాంటి కట్టెల మీద
పవిత్రంగా కాలిపోదురుగాని --

"స్త్రీ రత్నం దుష్కులాదపి"

అన్న రాజుకు భటులు మీరు,
అడవిలోకి పారిపోయిన కూర పిట్టను
వెదకి పట్టుకు రాకపోతే
పీకలు తీయించే రాజుకు
పనిముట్లు మీరు !
మాదే పొట్టకు
మాలకూడు మంచిదే మీకు !
అపద్ధర్మం మీది !
అంతరాత్మలు లేవు మీకు !
అందుకే -- తాగండి నీళ్లు,
అమ్మ కాళ్ళపై బడి ఆపద గడుపుకోండి !

(ముఖ ముఖాలు చూచుకుంటారు భటులు, నీళ్ళు త్రాగుతూ ఏడుస్తూ. ఆమె పకపకా నవ్వుతుంది.)

రంగం 5

(అదే రంగం, మరికొంత మార్పుతో, చాండాలిక గుడిసె మరీ దగ్గరగా కనిపిస్తుంది -- మంత్ర వేదికతో సహా, మరీ చిక్కిపోయి, మరీనిర్మలంగా ప్రకాశిస్తున్న చాండాలిక కూర్చుని వుంటుంది బండమీద. దిక్కులు చూస్తూ వుంటుందామె.)

చాండాలిక :

ఎంత నిగ్రహించు కుందామన్నా
మనస్సు--
అదుపులోకి రావడంలేదు !
ఎంత విదలించు కుందమన్నా
తమస్సు --
అంటుకొని వదలడం లేదు !
తన హృదయాన్ని ప్రభుపరం చెయ్యడానికి
తీవ్ర యత్నం చేయాలి పురుషుడు.
యత్నమే అక్కరలేదు స్త్రీకి ?
ఎంతో మందిని ప్రేమిస్తాడు పురుషుడు
ఏకాగ్రం కాలేడతడు ;
ఒక్కడికే అంకితమై పోతుంది స్త్రీ
ఆ ఒక్కచోటే చూస్తుంది దైవాన్ని !
మోక్షం--
కష్టసాధ్యం పురుషుడికి,
సహజసిద్ధం స్త్రీకి !
ఆరాధనలో ఐక్యమైపోతుంది ఆడది.
ఆడదైతేనే గాని ముక్తిలేదు మగవాడికి !
ఎక్కడి వీ వూహలు నాకు ?

అనంత విశ్వంలో ఆడుకొంటున్న
అందమైన భావాలన్నీ
దర్శన మిస్తున్నాయి--
నా మేల్కొన్న చిత్తం కంటికి !
ఆడదై పుట్టిన అదృష్టం నాది !
ఎక్కడ పుడితేనేం ?
ఎందరు ఏమనుకొంటే యేం ?
మేఘమాల మాలది --
మెరుపుతీగ మాదిగది --
వర్షఋతువే మాలమాదిగది --
అయితే యేం ?
లోక జీవన ధాత్రిని
లోకమే అవమానిస్తున్నది !
అయితే యేం?
అర్చనలో--
ఆరాధనలో--
ఐక్యమై పోతాం మేము
ఆనంద బ్రహ్మలో !
నీలోనే ఐక్యమౌతా నేను
నిన్నొక్కసారి చూచి !
ఆనంద బ్రహ్మలోకి
నా కన్ను తెరిచావు నీవు !
అందాలన్నీ అగుపిస్తున్నై నాకు !
కాని---
అవన్నీ నీ రూపం దాలుస్తున్నాయి, ప్రభూ

అందుకే, ప్రభూ---
నిన్ను చూడాలన్న ఆరాటం !
కాల్చివేస్తున్న ఆరాటం !
నిన్ను చూడాలి నేను,
తప్పదు-- చూడాలి !
అలా చూస్తూ
అంతమై పోవాలి !
ఆనందమై పోవాలి !

(ప్రవేశం మాలి. మంత్రశక్తిచే రాజుగారి కూర పిట్టను రప్పించి భటుల ప్రాణాలు కాపాడిన ఉత్సాహంతో వున్నదామె. చాండాలికను చూచి ఆగింది, పలుకరించింది.)

మాలి :

ఇక్కడే కూర్చున్నావటే, తల్లీ, ఇంకా ?
ఇంకా ఎంతకాలమే ఈ నోము ?
బ్రతుకు తెరువు తెలియ కుండా
బ్రతుకంతా ఎదురు చూడ్డమేనా ?
ఏమిటి జ్ఞాపకం నువ్వతడికి ?
ఎందుకు వస్తా డీ దారి కతడు ?
అంత అదృష్టమే వుంటే నీకు--
ఎందుకు పుడతా వీ కులంలో నీవు ?
వదులుకోవే ఆశ ---
పదవే ఇంటికి !

చాండాలిక :

కులాన్ని బట్టి కాదమ్మా అదృష్టం !
మనిషిగా పుట్టడమే ఒక అదృష్టం !

తనను తాను తెలిసికొని
తన్మయమై పోవడమే పరమార్థం !
కుల మేమిటే -- కులం ?
రెండే కులాలు మనిషికి;
పండితుడు, పామరుడు !
పండితుడికి కులం లేదు --
పామరుడే కులమైనా పశువే !
సర్వప్రాణుల్నీ తనకు లాగే చూడనివాడు,
నిత్య సేవా పరతంత్రుడు కానివాడు,
మనిషేమిటే మనిషి !
ఆర్థిక ప్రయోజనం కోసం
అధర్మాన్ని ధర్మంగా శాసించే మనిషి
స్వర్ణ కిరీటంలో ఊరేగవచ్చు ఇక్కడ,
ముళ్ళ కిరీటమేనే అతడి కక్కడ !
ఆనంద ప్రభు కరుణా వీక్షణం
అమృతంలా నన్ను తాకి నప్పటినుంచీ
ఇలాంటి భావాలే వస్తున్నె నాకు !
ఏం చెయ్యనమ్మా నేను ?
అతడి అమృత హస్తమే తాకితే
ఇంకా ఎంత దివ్యంగా ఉంటుందో ?
ఇదంతా నీ కర్థం కాదు గాని--
అతడు తనంతట రాడంటున్నావు కనుక---
ఒక్క సహాయం చేసి పెట్టవే నాకు --

మాలి :

చెప్పమ్మా ! చెప్పు !
నీ కోసం కాదటే నా బ్రతుకంతా ?
నీ వన్నది నిజమే అనిపిస్తున్నది నాకు !
అమాయకులం--
అన్యాయం ఎరగని వాళ్ళం--
అందర్నీ సేవించే వాళ్ళం
స్వార్థం లేని వాళ్ళం
సంతృప్తితో బ్రతికే వాళ్ళం --
ప్రపంచం ఎలా పోయినా
మన బ్రతు కేదో మనం బ్రతికే అనాసక్తులం ---
కేవలం సన్యాసులం---
అమృత లోక మేదైనా వుంటే
మనం గాక మరెవ్వరే అర్హులు దానికి !
నీ వన్నది నిజమే అనిపిస్తున్నాది నాకు !
చెప్పమ్మా చెప్పు !
నీ క్కావలసిందేదో చెప్పు !

చాండాలిక :

మంత్రాలు వచ్చును కాదటే నీకు ?
యంత్రాలు వెయ్యగలవు కాదటే నీవు ?
రాజుగారి వస్తువులే పోతే
రావించి పెట్టావు కాదటే నీవు !
నిన్నగాక మొన్న---
అడవిలోకి పారిపోయిన పిట్టనే
అమాంతం రప్పించి

భటుల ప్రాణం నిల్పావు కాదటే నీవు ?
నా ప్రాణం కూడ
అలానే నిలుపవే , అమ్మా !

(మాలి ఆ మాట వినగానే నిశ్చేష్టురాలవుతుంది, ముఖం వివర్ణమై పోయింది)

మాలి :

ఆc !
ఆc !
ఏమిటే నీ వుద్దేశం .
పిట్టను రప్పించి నట్టు
ఆనందుని రప్పించ మనేనా ?
వద్దమ్మా అలాంటి కోరిక !
మంత్రం మందబుద్ధికే గాని
మహితాత్ముడికి కాదే, తల్లీ !
జడ ప్రకృతి పైనే గాని,
జ్ఞానిపై పనిచేయదు మంత్రం !
వికల మనస్కతనే గాని
వివేకాన్ని తాకదు మంత్రం !

(హఠాత్తుగా ఏదో జ్ఞాపకం వచ్చినట్లు ఆగి, ఆలోచించి, అంటుంది మాలి)

మాలి :

మోహం పండకుండానే
మొగ్గలోనే తుంచివేయబడ్డ
అదృష్టహీను డానందు డని
అనుకోవడం విన్నా న్నేను !
ఆ దౌర్బల్యం పై మన మంత్రం
దెబ్బ కొట్టగలదేమో చూదాం !

అయినా---
మరోమాటచెపుతున్నాను---
వద్దమ్మా అలాంటి కోరిక !
ప్రేమించిన మహాపురుషుణ్ణి
పీడించడం అన్యాయం తల్లీ !
దారి చూపిన మహాత్ముణ్ణి
దారి తప్పించడం దుర్మార్గం, తల్లీ !
ఆనందుని హృదయంలో
ఆరిని నిప్పొక టున్నా,
ఊది, దాన్ని రగల్చడం
కాదు మనకు ధర్మం !
అయినా -- అప్పు దతడు
నువు కోరే మూర్తిగా వుండడు !

చాండాలిక :

అలా కాదమ్మా ! కాదు !
రాగానే, అతణ్ని కన్నార చూచి
కాళ్లమీదపడి,
అదేశం పొందుతా ! అంతే !
అంతే ! మరేం లేదు !
రప్పించమ్మా ! అతణ్ని !
ఒక్కసారి రప్పించవే అమ్మా !
నా ప్రాణం దక్కించవే అమ్మా !

మాలి :

సరేనమ్మా ! కానీ !
సరే, నీ యిష్టమే ! కానీ !

స్నానం చేసి వస్తాను---
మంత్ర వేదిక సిద్ధం చెయ్ !

(మాలి నిష్క్రమిస్తుంది చాండాలిక ఉత్సాహానికి మేరలేదు. మంత్రవేదిక సర్దుతూ, రంగు ముగ్గులు పెడుతూ, ఆనందంలో మునిగి పోతుందామె.)

చాండాలిక :

వస్తాడు నా రాజు, వస్తాడిక,
వస్తాడు, కోర్కె తీరుస్తాడిక !
రాతి ముక్కను మలచి
రంగు లద్దిన శిల్పి,
మురికిలో వదిలేసి
తిరిగి చూడని చిలిపి !
వస్తాడు నా రాజు, వస్తాడిక,
వస్తాడు, కోర్కె తీరుస్తాడిక !
నిరయ జాడ్యము నుండి
నిద్ర లేపిన సఖుడు,
జ్ఞాన తేజము చూపి
జాడ తెలియని దొంగ
వస్తాడు నా రాజు, వస్తాడిక,
వస్తాడు, కోర్కె తీరుస్తాడిక !
మనిషి నన్ను పవిత్ర
మంత్ర మొసగిన ప్రభువు.
మంత్ర సిద్ధికి ముందె
మాయమైన విరాగి !
వస్తాడు నా రాజు, వస్తాడిక,
వస్తాడు, కోర్కె తీరుస్తాడిక !

(అంతలో మాలి మంత్రగత్తె వేషంలో ప్రవేశిస్తుంది. తల విరబోసుకుని, పెద్ద కుంకుమ బొట్టు పెట్టుకుని, మెడలో రక రకాల పూసల పేరులు ధరించి వుంటుంది. చేతిలో మంత్రదండం వుంది. ఓం--హ్రూం-- అంటూ గర్జిస్తూ వుంది. మంత్ర వేదికపై నీడలు కనిపిస్తాయి. నాట్యం చేస్తూ ఒకొక్క మంత్ర దేవతే వచ్చి పోతూ వుంది. ఒకొక్క మంత్ర దేవతా దీనంగా వంగి నమస్కరించి పోతూ వుంది. ఆనందుడు స్వాధీనం కాలేదు వారికి. మాలికి కోపం వచ్చింది. తన మంత్ర శక్తి వ్యర్థమై పోయింది. మిగిలింది ఒక్కటే. ఆమె హుంకరిస్తూ, మంత్ర దండాన్ని నేలను వేసి కొట్టింది. అది పిడుగులా పేలింది. తక్షణం చాండాలిక వీర తాండవానికి పూనుకొన్నది ! ప్రకృత కల్లోలితమై పోయింది. అప్పుడు-- చీకటి దెయ్యంలాంటి ఒక భయంకర రూపంలో ఆనందుడు మంత్ర వేదిక పైకి వస్తాడు. చూస్తుంది చాండాలిక ! అయ్యో అని మూర్ఛ పోతుంది. క్షణంలో తేరుకొంటుంది. కన్నీటితో తడసిపోతూ, అంజలి ఘటిస్తుంది. ప్రార్థిస్తుంది. ఈ లోపల మాలి ఏమైపోయిందో, లేదు-- మంత్రదండం పేలి నప్పటినుంచీ లేదామె)

చాండాలిక :

ప్రభూ ! ప్రభూ ! ప్రభూ !
క్షమించు ప్రభూ ! ప్రభూ !
స్వార్థం కోసం కాదు
శరరం కోసం కాదు
ఎందుకు పట్టానో ఈ మంకుపట్టు !
ఎందుకు చేశానో ఈ అన్యాయం !
ప్రభూ !
క్షమించు ప్రభూ !
సూర్యతేజస్కుడవు నీవు,
చుట్టుకొన్నాను నిన్ను దుర్దినంలా
ఎత్తుకుంటావు నన్ను

ఆ నీ దివికన్న ఆశతో ?
ఈడ్చుకొచ్చాను నిన్ను,
ఈ నా పంకిలంలోకి !
నీ తేజస్సులో నా అంధకారం పోతుందను కున్నా,
నా అంధకారంలో నీ తేజస్సే పోతుందనుకోలేదు !
నేను నీ కక్కర లేదని తెలిసీ,
బలవంతంగా నైనా
నన్ను నీ కర్పించు కొందామని
ఆశ పడ్డాను, ప్రభూ !
అఘాయిత్యం చేశాను, ప్రభూ !
బాధ పడుతూ బాధ తీర్చుకోవడం
దుఃఖిస్తూ దుఃఖం తీర్చుకోవడం
బాధపడుతూ పరబాధ తీర్చడం
దుఃఖ పడుతూ పరదుఃఖం తీర్చడం
యుగ యుగాలుగా ఎరుగుదుం మేము --
కాని---
ఇదేమిటి ?
ఇది జీవ వ్యథ ?
నీ మూర్తి వైకల్యంలో
నా మూర్తి శిథిలమై పోతున్నది !
నీ ఆత్మ క్షోభలో
నా గుండె పగిలిపోతున్నది !
సర్వప్రజల
సమస్త దుస్థితినీ
దౌర్భాగ్యాన్నీ

దుఃఖాన్నీ
మోహాన్నీ
మృత్యువునూ
దూరీకంరించే
పవిత్రమూర్తీ !
ఇదిగో స్వీకరించు
నా మనస్సును---
నా బుద్ధిని---
నా హృదయాన్ని---
నా చిత్తాన్ని---
నా సమస్తాన్నీ స్వీకరించు !
స్వీకరించి---
స్వస్థుదవు కా !
యథా తథుడవు కా !
తథాగతుడవు కా !
సిద్ధించింది నా కోర్కె !
ఇదే నా కోర్కె !

(పడిపోతుంది -- ఆనందుని పాదాల దగ్గర, రంగం హఠాత్తుగా చీకటై పోతుంది. చాండాలిక శరీరమునుంచి ఒక జ్యోతి ఆనందునిలో ప్రవేశిస్తుంది. భీకరమూర్తి ఆశ్చర్యపోయి, యథా రూపంలో, తేజోమూర్తి అయిన ఆనందుడు ఆవిష్కృతుడౌతాడు. రంగంలో కాంతి ప్రవేశిస్తుంది. అతడు ఆమె శరీరంపై అభయహస్తం వుంచి, ధ్యాన ముద్ర వహిస్తాడు, మెల్లిగా తెరజారుతుంది.)

నేపథ్యంనుంచి :.

జ్ఞాన తేజములో సూర్యుడైనవాడు,
కరుణలో అమృత వారిధుల్ కలుగువాడు,
సత్యమును, ధర్మమును, అహింసయును వాంఛ
లడచు కొనుటయు, సంఘ సౌఖ్య ప్రకృతికి
సాధనములని చెప్పి, ఆచరణ మప్పి,
ధరణిని సముద్ధరించిన పరమ గురుడు,
బుద్ధ భగవానుడే మము బ్రోచుగాక !
ఈమె త్యాగ ఫలమ్ము గ్రహించి ప్రభువు
నేల నిశ్రేయసమ్ము పండించుగాక !

అంధకారంపై విజయం

(రంగం ప్రాగ్జ్యోతిష పర్వత ప్రాంతం, భారత ఉత్తర సరిహద్దులు, చిమ్మ చీకటి. చీకట్లో ఏవో నీడలు కదులుతున్నై. భీకరాకారాలేవో పరిగెడుతూ, తరుముతూ వున్నై. నేపథ్యంలో నుంచి ఏదో కోలాహలం, కల్లోలం. మధ్య మధ్య ఎర్రటి మెరుపులు, అరుపులు, ఏడ్పులు. అది అంధకార బంధురమైన నరక రాజ్యం. అవి దాని సరిహద్దులలోని నరక యాతనలు. క్రూర దీన ధ్వనుల నడుమ నేపథ్యం నుంచి పరిస్థితిని వివరించే ఒక పాట వినిపిస్తూ వుంటుంది. తదనుగుణంగా రంగంపై ప్రదర్శన సాగుతుంది.

నేపథ్యం నుంచి :

అంధకారం ! అహంకారం !
గంధకాగ్ని జ్వాలలు !
భరత సుందర నందనముపై
నరక సేనల దాడులు !